

Dino Bauk

Kraj. Iznova

Nakladnik
HENA COM
Zagreb, svibanj, 2017.
I. izdanje

Za nakladnika: Uzeir Husković
Urednica: Nermina Husković
Lektura: Marina Negotić
Prevoditeljica: Jagna Pogačnik
Dizajn naslovnice: Jasna Goreta
Grafičko oblikovanje: Jasna Goreta

Naslov izvornika
Dino Bauk, KONEC. ZNOVA
Copyright © Beletrina Academic Press, 2015
www.beletrina.si

Copyright © za hrvatsko izdanje Hena com, 2017.

Copyright © za prijevod Jagna Pogačnik i Hena com, 2017.

Copyright © of the translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI

Sva prava pridržana. Niti jedan dio ove knjige
ne može biti objavljen ili pretisnut bez prethodne
suglasnosti nakladnika i vlasnika autorskih prava.

Objavljivanje ovog djela omogućeno je uz potporu književne mreže TRADUKI, čiji su članovi Savezno ministarstvo za Europu, integraciju i vanjske poslove Republike Austrije, Ministarstvo vanjskih poslova Savezne Republike Njemačke, Švicarska zaklada za kulturu Pro Helvetia, Ured saveznog predsjednika Republike Austrije, KulturKontakt Austria, Goethe-Institut, Javna agencija za knjigu Republike Slovenije (JAK), Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Resor za kulturu Vlade Kneževine Liechtenstein, Zaklada za kulturu Liechtenstein, Ministarstvo kulture Republike Albanije, Ministarstvo kulture i informiranja Republike Srbije, Ministarstvo kulture Republike Rumunjske, Ministarstvo kulture Crne Gore i Zaklada S. Fischer.

Dino Bauk

Kraj. Iznova

Prevela sa slovenskog
Jagna Pogačnik

Hena.com

Maji,
koja mi se, otkako sam bio Denisovih godina,
smiješi sa suvozačkog sjedala te
Urbanu, Gašperu i Urošu,
koji nam, jedan preko drugoga,
stalno nešto objašnjavaju iz retrovizora.

„Bilo ih je šestoro, četiri muškarca i dve plave devojke. Stajali su, naizgled raštrkani, na brdašcu, ali Kejt je prepoznala obrazac. Prošla je pored jednog od muškaraca i u njegovim očima nije videla ništa. Još korak, još dva, i našla se na svom mestu. U tom trenutku, čula je tišinu. I počela da peva nemu pesmu.“

David Albahari, *Nema pesma*

Denis, 1989.

Volio je maglovite jesenje večeri u kojima se vidi samo ono što je posve blizu. U malenom svijetu, polumjera jedan metar, ograničenog zidovima kondenzirane vlage u kojoj nema mjesta ni za koga drugoga, mogao se pretvarati da je sam: na cesti, u gradu, na svijetu. Vidi samo korak ili dva ispred sebe i njegov se mali svijet pomiče skupa s njim, kao da ga po tamnoj pozornici prati okrugli snop žute svjetlosti. Od drugih ljudi, koji mu dolaze ususret, najprije čuje samo tihe, potmule korake koji postaju sve glasniji, potom samo na tren kroz magleni zid provire crne sjene koje na brzinu padaju negdje dalje. U magli je mogao prolaziti i kraj poznanika, ne morajući ih pozdraviti ili se s njima zaplesti u dosadne, pristojne razgovore ni o čemu. Većina ljudi mu je ionako išla na živce.

Imao je šesnaest; dovoljno za cigarete, alkohol i večernje tučnjave, premalo za pravu samostalnost. Već mu je odavno dosadilo polaganje računa staroj ili starom. Jednoiposobni stan na dvanaestom katu dvanaesterokatnice u Naselju činio mu se svakim danom sve manji. Podnošljiv je bio samo u trenucima kad se po njemu nitko nije previše micao, dok je stari drijemao pred televizorom, a stara upravo pospremila kuhinju i za velikim stolom zapalila cigaretu, dok je on u svojoj sobici na kasetofonu, preko slušalica, slušao glazbu, čitao ili tiho, takoreći bez zvuka, na gitari hvatao akorde, tako da desnom rukom zapravo uopće nije udarao po nijemim žicama. Inače je većinu vremena imao osjećaj da je u stanu nenasnosna gužva, iako ih je bilo samo troje. Kao da se strop svakoga dana za koji milimetar spuštao prema tlu, a zidovi se za milimetar približavali jedni drugima. Ponestajalo mu je zraka, vuklo ga je van, na ulicu, u hladnu večer, u maglovitu zavjetrinu. On i stari su, rutinom dva prekaljena kazališna glumca, svake večeri glumili do posljednjeg detalja uigrani ritual. Samo za sebe i staru, kad nije radila popodne, uprizoravali su malu ambijentalnu jednočinku. Kad bi već bio gotovo kod izlaza, nakon što je odjenuo iznošenu vijetnamku i jednom rukom zgrabio crnu pletenu

kapu, a drugom uhvatio kvaku izlaznih vrata, iz dnevne bi se sobe javio stari:

Denis! Gde ćeš opet?

U grad.

Pa koji kurac svako veče lutaš po gradu, ko neki klošar? Očeš da te milicija opet legitimise?

Za staroga nije bilo bitne razlike između toga što su ga policajci popisali za vrijeme uobičajene kontrole i onoga kad su ga priveli pred provaljenim *duty free shopom* s vrećom punom uvoznih cigareta, viskija i čokolada. Imati bilo kakva posla s njima, znači da si nešto kriv, ako ništa onda za besciljno, nepotrebno, večernje lunjanje, što je u svijetu poštivanja svih mogućih autoriteta, u kojem je živio njegov stari, više nego na njega samog bacalo loše svjetlo na njegove roditelje. Otkako su ga posljednji put za vrijeme ophodnje po Naselju policajci zaustavili i ispitivali o tome tko po zidovima piše grafite, a onda brižljivo zapisali njegove podatke, to je starom bila najnovija stalna brig. Netko je (a Denis je naravno jako dobro znao tko), na bijelom zidu koji je okruživao veliku bijelu rupu usred betonske platforme koja je otvarala pogled na bokseve garaža ispod, napisao *fuck off Poljska*. Policajcima, a očito i onom

zabrinutom građaninu koji ih je obavijestio, kao i vjerojatno većini odraslih u Naselju, grafit napisan na brzinu crnim sprejem činio se protudržavnim, kao uvreda, iako se zapravo radilo o posve nedužnom i besmislenom slengu koji je u to vrijeme među tinejdžerima u Naselju bio vrlo popularan. Netko ga je jedne večeri vjerojatno usput dobio u nekom većem ili manjem društvu, netko drugi i treći u nekoj drugoj prilici ponovio u nekom drugom ili trećem manjem ili većem društvu i već je bio u općoj upotrebi. *Pa fuck off Poljska* su sada, umjesto dosadno jednostavnog *Bok*, govorili praktički svi klinci iz Naselja. To, naravno, Denis kršnim momcima nije objašnjavao jer ga je na neki način zabavljalo kako im se strašno opasnim činio na brzinu načrčkan natpis na koji je autor vjerojatno zaboravio već sljedećeg dana nakon što ga je u konspirativnom mraku smjestio na zid. S druge strane je doista lakomisleno, za što mu je bilo proketo žao u trenutku kad je stari eksplodirao od uzbuđenja i s kauča u dnevnoj sobi kao strijela doletio u kuhinju, o svome razgovoru s tim muškarcima u plavom ispričao kod kuće, da bi i s roditeljima podijelio gnjev nad nepotrebnom gnjavažom.

Od tada ga je stari, kojeg je brinulo prije svega to da ne bi zbog njega imao problema u kasarni, praktički prije svakog večernjeg izlaska opominjao da pazi da ga slučajno opet negdje ne zaustave i zapišu. Bio je uvjeren da svaki taj zapis u malu bilježnicu brižnog policajca ostaje zauvijek pohranjen negdje duboko u utrobi državne administracije, a ona ga može, ako bi se to pokazalo potrebnim, bilo kada ispljunuti natrag na svjetlo dana. Da, svijet u kojem je živio njegov stari, bio je svijet neprestanog nadzora koje nije izvodilo nekakvo sveprisutno oko Velikog brata pomoću kamera i mikrofona službe državne sigurnosti, kako je bio uvjeren stari. Sve skupa bilo je manje sofisticirano, zapravo jednostavno, ali zato puno učinkovitije. Jedini nadzornik života Denisova starog, a time i života samoga Denisa, bio je sam Denisov stari.

Ma neće, ne brini. Idem na koncert, doći ću onim u dvanaest.

Zatvorio je za sobom vrata i zalupila su se dosta glasnije no što je očekivao. Dok je čekao lift, ugasilo se svjetlo na hodniku prije no što je lift-kabina uspjela doći do dvanaestog kata. Nikad ga nije ponovo palio, kako bi mogao kroz staklo na metalnim vratima u mraku okna dizala, netom prije no što ga popuni neonsko svjetlo kabine lifta,

promatrati svoj odraz. U podrumu, ispod stepenica koje su vodile u sklonište za koje nitko od stanovnika zgrade nije vjerovao da će se ikada u bližoj budućnosti doista u strahu sklanjati u njega, uzeo je cigarete i šibice koje je tamo skrivao, i rutinirano, laktom, kad je već zapalio cigaretu, otvorio izlazna vrata zgrade i izašao nekakvim polukružnim korakom. Hladan večernji zrak, kojem su smog i jeftini ugljen davali karakterističan ljubljanski čar, skupa s prvim dimom Winstona, punio mu je najprije nosnice i usta, potom i pluća. Takav je po njegovu mišljenju bio miris slobode: spoj mraka, hladnoće, magle i dima cigarete. Bio je sam na ulici, pokriven gustim maglenim plaštem koji ga je sakrivao od poznatih i nepoznatih prolaznika. Šetnja do autobusne stanice uvijek je trajala točno jednu cigaretu. Na stanici su već stajali visoki, mršavi momak s naočalama, malo stariji od njega, i cura. Sigurno nekakva studentica, pomislio je Denis. Samo jebene studentice nose crne pulovere i hlače s bedževima koji poručuju da im nije svejedno za neke stvari, da su aktivne. Njima nije svejedno za slobodu govora, nije im svejedno za delfine, niti im je svejedno za tibetanske monarhe, nije im svejedno za amazonske prašume, niti im je svejedno za kosovske rudare, nije im svejedno za

kineske studente i nije im svejedno za Janšu koji je navodno vojsci mrknuo neke tajne papire i onda ih objavio. Mršuljavog tipa se sjećao još iz osnovne škole kao jednog od pankera u kožnim jaknama, naoružanih različitim lancima, tanjim i debljim, uvijek s cigaretom u ustima. Denisu, koji je od njih bio nekoliko godina mlađi, činili su se prilično jezivim, kao nekakve prikaze iz podzemlja. Istinski ih se bojavao, iako se nikad njime nisu bavili. Sada, nakon povratka iz vojske, dugajlija je više sličio nekakvom blago zanemarenom hipiju nego pankeru. Očito je dobra stara JNA i njega malo kastrirala, što su Denis i vršnjaci iz ulice kod povratnika sa služenja vojnog roka često primjećivali. Kad je Denis stao pokraj njih, tip je upravo objašnjavao studentici kako su ga razočarali Lovšin i *Pankrti* jer su se ponovo skupili na koncertu za Janšu i onu drugu trojicu. U međuvremenu je nervozno uvlačio dim cigarete, kao da se trudio pod svaku cijenu popušiti prije dolaska autobusa.

Čuj, pa nemreš se prvo oprostiti, napraviti zadnji pogo, ajde bok, mi idemo, pa se onda kad je prva neka kao prilika opet skupiti i – evo nas, opet smo tu. Jebiga, nemreš. Nije izgledalo da studenticu zanima što govori. Možda bi je sama tema i privukla, ali joj je slučajni sugovornik više nego očito išao na

živce, zato je samo kimala i prilično očito pogledavala dolje niz ulicu dolazi li konačno autobus. Nisu došli zajedno, hipi ju je zaskočio, nemoćnu, dok je čekala na stanici. Autobusna stanica je kao mišolovka: dok ne dođe autobus ne možeš nikamo i ako baš u tom trenutku dođe netko koga doista ne želiš slušati i samo ga poznaješ iz viđenja, osuđen si na njega. Nema spasa. Uhvaćen si. Denisa je zabavljala misao da se studentica neće riješiti očalinka i njegova trkeljanja ni onda kad autobus konačno dođe, jer će se sigurno zalijepiti za nju i još je barem osam stanica, do Bavarskog dvora, ubijati teoretiziranjima o *Pankrtima* i njihovom odlasku i vraćanju.

S druge strane ceste zaustavio se autobus koji se u Naselje dovezao iz centra. Iz njega su izlazili gimnazijalci uronjeni u sanjaranje koji su popodne imali nastavu, nervozne majke s malom djecom koje su im u centar grada išle kupiti zimske cipele, ležerni umirovljenici koji su u parovima išli malo u grad te nekoliko muškaraca i žena srednjih godina koji su dolazili s popodnevnih poslova. Među njima je ugledao i svoju staru. Nije joj mahnuo, niti je zazvao. Nije mu se dalo.

Autobus koji će njega, hipija i studenticu odvesti u centar, stigao je prazan. Hipi i ugnjavljena

studentica sjeli su negdje na sredini, tik ispred harmonike, gdje je on i dalje imao dosadne monologe, a ona je, pomirena sa sudbinom, čekala spas koji donosi izlazna stanica. Denis je zamišljao kako je hipijeve riječi, koje su brzo i bez pauze liptale iz njegovih usta, omotavaju u nekakvu paučinu koja je veže i guši i potrgat će je tek onda kad bude mogla reći spasonosno *Eto, tu ja silazim*.

Denis bi uvijek sjeo na kraj autobusa, u zadnji red. Tako je imao pregled događaja. Volio je promatrati potpune neznance koji su ulazili i izlazili, pogadati njihova zanimanja, izmišljati njihove priče. Neke je sažalijevao jer im je u životu očito bila namijenjena uloga statista, drugima je opet zavidio jer mu se činilo da su kod podjele uloga možda bili sretniji od njega, iako je mislio da igra jednu od najvažnijih. Vjerovao je da kroz život neće proći neprimjetno, iako nije imao ni približnu ideju čime bi mogao izaći iz prosjeka. Možda će jednom uspjeti s bendom iz podruma koji je njemu, Petru i Goranu uzimao sve više slobodnog vremena, iako su ih od prvog nastupa dijelili još dugi sati proba. Nije ni sanjao da će za nekoliko godina, kad razdražen zbog gužve izađe iz reda pred prozorčićem za uređivanje državljanstva, postati potpuno nevidljiv. I da će

još nekoliko godina poslije njega i njemu slične nazivati izbrisanima.

I kasno popodne toga dana, kad se vraćao iz škole, sjedio je na istom stražnjem sjedalu autobusa i promatrao ljude koji su ulazili. Kroz velike umrljane prozore u kabinu je prodiralo zasljepljujuće sunce koje je nakratko, nakon što se razišla jutarnja magla, a popodnevna se još sat ili dva nije spustila, zagospodarilo Ljubljanom. Autobus se punio samo kroz prednja vrata, kod vozača, koji je upravo skinuo zeleni zimski sako uniforme i polako, dok je kroz tamne naočale pažljivo kontrolirao mjesečne karte onih koji su ulazili, zavrtao rukave košulje s prugama. Kako još nije bilo vrijeme masovnog pomaka iz centra prema naseljima, ušlo je samo nekoliko srednjoškolaca i umirovljenika. Posve iza, na kraju, iza svih koji su ulazili, Denis je ugledao nju. Najprije je u skupini četiri uniformirana mladića nije ni primijetio. Ušla je posljednja, iza dva momka i djevojke u bijelim košuljama i tamnim balonerima. Prepoznao ih je po crnim tablicama na prsima.

Heh, moroni.

Nedavno ih je prvi put primijetio u gradu. Mladi Amerikanci njegovih godina i malo stariji počeli

su ga povremeno presretati na putu do škole, na promenadama u centru grada koje su očito izabrali kao primjerena lovišta. Dosad je susretao samo muške primjerke. U svojoj uglađenosti činili su mu se smiješnima, potpuna suprotnost od njegove predodžbe o mladima iz domovine *rock'n'rolla*. Sa svojim besprijekornim hlačama na crtu i permanentnim smiješkom vrebali su prolaznike i na prilično dobrom, iako američkim naglaskom obojenom slovenskom, pokušavali objasniti o posljednjim danima Isusa Krista ili nečemu takvome.

Najprije je, dok je spuštala nekoliko kovanica u kutijicu ispred sebe, smiješkom obdarila vozača, potom, kad se okrenula i pošla dalje po autobusu, sve ostale putnike skupa s Denisom. Mogao ju je, kao i mnoge prije, samo promatrati, pokušati pogoditi njezinu priču, možda na trenutak uhvatiti njezin pogled, čak joj se i nasmiješiti, a onda nakon izlaska od svega skupa otkoračati s još jednim ugodnim krokijem u zbirci trenutaka, koji se ne brišu odmah, nego još neko vrijeme lebde i svako toliko izmame melankoličan uzdah. Ali sada se radilo o mormonki: kontakt s njom vjerojatno je teže izbjeći nego uspostaviti. Kratak pogled u njenom smjeru, koji je uhvatio i jedan od dvojice momaka, bio je dovoljan da mu pristupi cijela mormonska

družina. Iako je i dalje bila u pozadini, hvatao je njezin pogled, ostalo troje kao da nije primijetio, nije se odazvao ni na njihovo dobro uigrano obraćanje *Ja sam Brother taj i taj, on je Brother taj i taj*. Zanimala ga je samo ona.

So, you must be Sister something?

I am Mary.

Of course, Virgin Mary, what else?

Imao je osjećaj da je njegov dječji podsmijeh ne ljuti, prije zabavlja. Nagradila ga je promijenjenim, vragolastim osmijehom, što ga je dodatno ohrabri-
lo. Ustao je sa sjedala da se postavi u ravnopravan položaj s grupicom i da se progura bliže njoj koja je još uvijek stajala iza svojih *brothera* i jedne *sister*. Razgovor je pokušavao voditi jedan od dvojice zalizanih pizdunčića, ali je Denis namjerno komunicirao isključivo s njom, pretvarajući tako ostala tri morona u nepotrebne privjeske, što su nakon nekoliko stanica vožnje i sami shvatili i postupno se odmakli u međusobni razgovor.

Konačno je bio jedan na jedan s vrcakvim osmijehom koji je odavao njezinu radoznalost i istovremeno, lako kao divlja rijeka, prelazio njezine obrambene nasipe. Zvuk autobusnog motora, ojačan siktanjem i dahtanjem već prilično umorne hidraulike, njihov je razgovor zavijao u neprozirnu

zvučnu zavjesu koja se na svakoj stanici na nekoliko trenutaka podigla i načinila ga čujnim i ostalim putnicima, prije svega ostatku mormonske ekspedicije.

I will let you tell me all about your God, but you have to let me take you to my church first, rekao je za vrijeme jednog takvog zaustavljanja, kad je autobus u cijelosti zanijemio, zbog čega je presreo upitni pogled kojeg je jedan od *brothera* poslao Mary. Autobus je ponovo krenuo i nastavak njihova razgovora potonuo je u buku, a *brotherov* pogled upozorenja Mary je pratio sve do postaje na kojoj je grupica izašla.

Studentica je baš na stanici gdje se i Denis dogovorio s Mary, izrekla spasonosno *Tu ja silazim*. Denis nije bio posve uvjeren hoće li se doista pojaviti. Kad ju je prijepodne pozvao da se nađu, odazvala se s neskrivenim zanimanjem i tihim obećanjem nakon kojeg je odmah slijedio prolazan pogled loše savjesti prema onom od *brothera* koji ju je za vrijeme razgovora s Denisom najzabrinutije promatrao. Zbog tog kratkog *reality checka* koji je na trenutak prekinuo njihov kontakt očima, Denis se kasnije pitao je li mislila ozbiljno ili nije.

Hipi se skupa sa svojom boli zbog preranog *comebacka Pankrta* odvezao niže u centar grada, Denis i studentica su izašli. Cigaretu je zapalio već na posljednjoj stepenici autobusa. Dok je zakopčavao jaknu, pogledavao je po stanici. Je li došla? Kad je već prilično razočarano pomislio da će očitó sam otići na koncert, u svjetlost ulične svjetiljke, iz najtamnijeg kuta stanice, ispod drveta koje je raslo takoreći iz asfalta, prišla je Mary.

So, where is this church of yours?, nastavila je njegovu igru metaforom, iako je znala kamo zapravo idu. Kad se toga popodneva njihov razgovor opet sigurno utopio u buku motora autobusa, Denis joj je na uho prislonio jednu slušalicu svoga *walkmana* i objasnio da se radi o koncertu benda koji stvarno ne smije propustiti. Dok su odlazili s autobusne stanice, pružio joj je ruku, ali je nije prihvatila; obje je stisla u džep da ih sakrije od hladnoće, pa je i on učinio isto. Iako je ispred dvorane još uvijek bilo puno ljudi, čulo se da je koncert već počeo. Na stepenicama pred ulazom opet je vidio studenticu iz autobusa. Naravno da je krenula upravo ovamo. Bend je imao vjerojatno najviše obožavateljica upravo među studenticama koje nisu bile ravnodušne. Mary nije očekivala impresivno stubište, ukrašeno velikim

kamenim stupovima i skulpturama, koje se uspinjalo prema ulazu u dvoranu: to ju je podsjećalo na ulaz u muzej ili opernu kuću više nego na mjesto održavanja *rock* koncerta. U kontrapunktu s pomalo otužnim, melankoličnim *rock'n'rollom*, koji se slijevao dolje prema njemu, stubište je stvaralo sliku mračnog prolaza između dva svijeta. Kao da je slutila da će, kad ga jednom prijede i uđe u dvoranu, kazaljka njezina kompasa posve promijeniti smjer koji ju je svih tih godina tako ustrajno držao. Zato je malo usporila korak; Denis je morao na vrhu stubišta pričekati trenutak ili dva, da je prođe kolebanje i da krene dalje. Baš tada je pod visoki strop doletio uvodni rif pjesme koju je Denis odmah prepoznao, gitara je zaplakala, kao da joj je gitarist zavijao vrat. *Let's go closer to the stage!* povikao je, zgrabio Mary za ruku i počeo se probijati među njišućim tijelima. Zaustavili su se negdje na sredini, gdje su već jasno vidjeli likove na pozornici. Njezino je oko zastalo na ženi za klavijaturama.

That is Margita! She was perspective piano player once, but on the way to Russian conservatory, she joined this rock and roll band!, vikao joj je u uho.

She was chosen freedom over other people's expectations!

Osjetio je kako ju je obuzela žena na pozornici, prije svega njena priča, koju joj je Denis telegrafski izvikivao na uho. Ni na trenutak više nije makla pogled s nje. Primijetio je nevjerojatnu sličnost među njima.

What is the song about? sada je Mary vikala njemu na uho.

Stao je iza nje. Lijevom rukom joj je s uha odmaknuo dugu kosu koja je beskonačno dugo klizila kroz njegove prste, potom ju je uhvatio za obje ruke i na uho joj prevodio tekst.

Shine in the eyes is deep and unreal, we are traveling with words and thinking with our steps, you and me, you and meeee! Stand by me, stand by me...

Osjećao je kako riječi koje joj je slao u uho prostrijeljuju njeno tijelo i odzvanjaju joj u vrhovima prstiju koji su se prepleli s njegovima. S posljednjim taktom pjesme završila je i čarolija. Pustila je njegove ruke, okrenula se, rekla *I'm sorry* i počela se kroz masu probijati prema izlazu. Išao je za njom, iako je zapravo nije imao namjeru zaustaviti. Kad je izašla iz dvorane, otrčala je u maglu. Trčeći ju je pratio par koraka, onda se zaustavio, rekao *U pičku materinu!* i okrenuo se natrag prema dvorani. Pobjegla mormonka Mary bila je sve što ga je u tom trenutku zanimalo, iako je Berlinski zid već

bio u ruševinama, na Trgu nebeskoga mira ležali su mrtvi studenti, a istok njegove države je prijeteći podrhtavao.